

Bog anmeldelser

Haldor Topsøe: Danmarks Produktionsliv. C. A. Reitzels Forlag. København, Oktober 1943. 325 Sider. 15 Kr.

Ingeniør Haldor Topsøe skildrer med statistisk Materiale fra Aarene 1934—1936 det danske Produktionslivs Opbygning og Vekselvirkning med Udenrigshandelen samt foretager Beregninger af Produktionens samfundsmæssige Udbytte. Foruden Redegørelse for Formaal og Metode indeholder Bogen Afsnit om Raastofkilder, Befolkning, Udenrigshandel, 32 Sider om Landbrug og Landbrugsindustri, 76 Sider om Industriproduktion og Bygnings- og Anlægsvirksomhed, mindre Afsnit om Fiskeri, Gartneri, Skov- og Mosebrug og Transportvæsen samt et særligt Afsnit om Emballage. For hver Erhvervsgræn opgives Forædlingsværdien som Forskellen mellem Salgsværdien af Fabrik og importerede Produktionsmidler og indenlandske Produktionsmidler specificeret paa de enkelte Erhvervsgrupper. I særlige Afsnit behandles især Industris og Landbrugs Betydning for og Afhængighed af Udenrigshandel samt disse Erhvervs Fremtidsudsigter, og der foretages en Beregning af Nationalindtægten. Endelig er der som en speciel Del tilføjet Projekter for Oprettelse af syntetiske Industrier i Danmark — et Koksværk, et Olieraffinaderi og et Karbidværk.

Saa meget om Stoffet, der i sig selv er interessant. Det følgende er Bemærkninger til Oplægning og Problembehandling. I Indledningen venter man, at Forfatteren vil give et sammenhængende Helhedsbillede af vort Erhvervsliv, hvor der særlig vil blive kastet Lys over Omraader, inden for hvilke den tekniske Forskning kunde sætte ind og forberede Nydannelser af Betydning for Helheden. Forfatteren løser ikke denne Opgave. Det er han for saa vidt godt selv klar over, men naar Helhedsbilledet ikke kommer frem, hvorfor saa ikke samle sig om at give den samfunds- og privatøkonomiske Begrundelse for Udviklingen af en syntetisk Industri her i Landet eller en Ingeniørs Syn paa Forholdet mellem Industri og Landbrug. Det er navnlig den stærkt begrænsede Behandling af Handelen og Skibsfarten, der gør Helhedsbilledet fortegnet. Transportvæsen og Handel er efter Forfatterens Mening sekundære Erhverv (Side 254), hvis Opretholdelse beror paa Produktionslivets Opretholdelse. Kender Ingeniøren ikke det gamle Spørgsmaal om Hønen og Ægget? Historisk er der i dette Land i hvert Tilfælde ingen Tvivl om, at Købmænd har været den danske Industris Pionerer.

En anden Ejendommelighed, der gaar igennem Fremstillingen, er den manglende Sondring mellem varige og ikke varige Produktionsmidler. Naar man allerede i Indledningen (Side 3) stilles over for, at Renter af Laan og Forsikringspræmier betegnes som immaterielle Goder, venter man nysgerrigt paa en eller anden ny Kapital- og Renteteori, der eventuelt kunde forklare dette, men forgæves. Det eneste, der peger i den Retning, er en Note, Side 60, hvori det anføres, at Kapitaldannelsen i de gode Aar før Krigen ikke

Bog anmeldelser

Haldor Topsøe: Danmarks Produktionsliv. C. A. Reitzels Forlag. København, Oktober 1943. 325 Sider. 15 Kr.

Ingeniør Haldor Topsøe skildrer med statistisk Materiale fra Aarene 1934—1936 det danske Produktionslivs Opbygning og Vekselvirkning med Udenrigshandelen samt foretager Beregninger af Produktionens samfundsmæssige Udbytte. Foruden Redegørelse for Formaal og Metode indeholder Bogen Afsnit om Raastofkilder, Befolkning, Udenrigshandel, 32 Sider om Landbrug og Landbrugsindustri, 76 Sider om Industriproduktion og Bygnings- og Anlægsvirksomhed, mindre Afsnit om Fiskeri, Gartneri, Skov- og Mosebrug og Transportvæsen samt et særligt Afsnit om Emballage. For hver Erhvervsgræn opgives Forædlingsværdien som Forskellen mellem Salgsværdien af Fabrik og importerede Produktionsmidler og indenlandske Produktionsmidler specificeret paa de enkelte Erhvervsgrupper. I særlige Afsnit behandles især Industris og Landbrugs Betydning for og Afhængighed af Udenrigshandel samt disse Erhvervs Fremtidsudsigter, og der foretages en Beregning af Nationalindtægten. Endelig er der som en speciel Del tilføjet Projekter for Oprettelse af syntetiske Industrier i Danmark — et Koksværk, et Olieraffinaderi og et Karbidværk.

Saa meget om Stoffet, der i sig selv er interessant. Det følgende er Bemærkninger til Oplægning og Problembehandling. I Indledningen venter man, at Forfatteren vil give et sammenhængende Helhedsbillede af vort Erhvervsliv, hvor der særlig vil blive kastet Lys over Omraader, inden for hvilke den tekniske Forskning kunde sætte ind og forberede Nydannelser af Betydning for Helheden. Forfatteren løser ikke denne Opgave. Det er han for saa vidt godt selv klar over, men naar Helhedsbilledet ikke kommer frem, hvorfor saa ikke samle sig om at give den samfunds- og privatøkonomiske Begrundelse for Udviklingen af en syntetisk Industri her i Landet eller en Ingeniørs Syn paa Forholdet mellem Industri og Landbrug. Det er navnlig den stærkt begrænsede Behandling af Handelen og Skibsfarten, der gør Helhedsbilledet fortegnet. Transportvæsen og Handel er efter Forfatterens Mening sekundære Erhverv (Side 254), hvis Opretholdelse beror paa Produktionslivets Opretholdelse. Kender Ingeniøren ikke det gamle Spørgsmaal om Hønen og Ægget? Historisk er der i dette Land i hvert Tilfælde ingen Tvivl om, at Købmænd har været den danske Industris Pionerer.

En anden Ejendommelighed, der gaar igennem Fremstillingen, er den manglende Sondring mellem varige og ikke varige Produktionsmidler. Naar man allerede i Indledningen (Side 3) stilles over for, at Renter af Laan og Forsikringspræmier betegnes som immaterielle Goder, venter man nysgerrigt paa en eller anden ny Kapital- og Renteteori, der eventuelt kunde forklare dette, men forgæves. Det eneste, der peger i den Retning, er en Note, Side 60, hvori det anføres, at Kapitaldannelsen i de gode Aar før Krigen ikke

i større Udstrækning fandt Sted i Forbindelse med vort egentlige Produktionsapparat. Hvordan mener Forfatteren saa, Kapitaldannelsen fandt Sted? Det er Opgørelsesvanskeligheder, der faar Forfatteren til at undlade at sondre imellem varige og ikke varige Produktionsmidler. Den Vanskelighed er dog allerede overvundet ved den første Opgørelse af Forædlingsværdien, der er foretaget her i Landet (se N. H. Skade: »Industriens og Landbrugets Forædlingsværdi«, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1928), og i den nyeste Opgørelse af Statistisk Departement (se Kampmann: »Danmarks Nationalindkomst i 30'erne«, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1942). Forfatteren angiver at kende de to nævnte Statistikere, men næppe deres Værker. Kampmann opgør i hvert Tilfælde Tilvæksten i de varige Produktionsmidler til 400 Millioner Kroner i 1935, et Beløb, der er tilstrækkeligt stort til, at dets Fordeling paa de forskellige Erhvervsgrupper er af væsentlig Betydning ved Opgørelse af det samfundsmæssige Udbytte. De varige Produktionsmidlers Tilvækst er formentlig heller ikke med i Forfatterens Overslag over Nationalindkomsten, 4,8 Milliarder Kroner, i Gennemsnit for 1934 til 1936, hvilket i øvrigt stemmer overraskende godt med Kampmanns 5,3 Milliarder Kroner indbefattet de nævnte 400 Millioner Kroner.

Forfatterens Indsats skal imidlertid ikke reduceres til en Beregning af Erhvervenes Forædlingsværdi, der er mere ufuldstændig end de hidtil opgjorte. Han gaar et Skridt videre end de ovennævnte Statistikere ved for de enkelte Erhverv at sammenstille Importbehovet med det samfundsokonomiske Udbytte. For Industrien er Forholdet mellem de to Værdier saaledes 1,8 og for Landbruget 3,93. For fremtidige Dispositioner har Forfatteren givet Ret i, at det ikke maa være disse Forholdstal, men Spørgsmaalet om Grænseimportkvote, Importforbruget pr. følgende Enhed, der er afgørende. Ud fra denne Kvotes formodede Variation fastslaar Forfatteren, at med det Produktionsomfang Landbrug og Industri havde naaet før den nuværende Krig, var der større samfundsoekonomisk Fordel ved at udvide Industrieksporten end Landbrugseksporten og større Fordel ved at importere Raastoffer til Industrien end til Landbruget. Bag dette Resultat ligger i Virkeligheden Proportionslovens Betydning for Landbrugsproduktionen, og med den i Tankerne er det lidet overraskende, at det samfundsoekonomiske Udbytte for Landbruget under konstante Priser kan stige efter, at det privatøkonomiske Udbytte er begyndt at falde, medens det gaar anderledes for Industrien, men man kan ikke deraf som Forfatteren slutte, at Staten skal yde Tilskud til Landbruget.

Altsaa — ikke uden Fejl og Ensidighed, men et læseværdigt og dygtigt Arbejde.

Niels Banke.

Erik Lyng: **Danmarks Industrieksport. En statistisk-organisatorisk Studie.** Handelshøjskolen i København, Eksportinstitutets Skrifter 2. Einar Harcks Forlag. 1943. 150 Sider. 5,75 Kr.

En samlet Fremstilling af den danske Eksporthandel og dens Organisation indenfor de enkelte Brancher og for de forskellige Varegrupper har hidtil ikke foreligget. For Eksporthandelen med Landbrugsvarer, hvor det drejer sig om forholdsvis faa store og ensartede Varemængder, er Organisationen inde i faste og traditionelle Former, hvorimod det for Industrieksporten,